

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Coalitieakkoord 2019 - 2023

provincie **HOLLAND**
ZUID

Het coalitieakkoord 2019-2023 is een uitgave van de provincie Zuid-Holland, augustus 2019.

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Ontwerp Ontwerpwerk, Den Haag
Foto's Provincie Zuid-Holland
Productie Vakteam Grafimedia, provincie Zuid-Holland. 190303656;

Inhoud

Introductie	3
Samen werken aan Zuid-Holland	7
Bereikbaar Zuid-Holland	11
Schone energie voor iedereen	17
Een concurrerend Zuid-Holland	23
Versterken natuur in Zuid-Holland	29
Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	33
Gezond en veilig Zuid-Holland	37
Financiën en organisatie	41

Introductie

Voor u ligt het coalitieakkoord Zuid-Holland voor de periode 2019-2023. Dit akkoord is tot stand gekomen met het belang van alle Zuid-Hollanders voorop, of zij nu wonen in dorpen of steden. In een provincie met een rijk geschakeerde bevolking, bruisende cultuur en traditionele waarden. Voor ons gaat het in de politiek over mensen. We staan midden in de samenleving en maken samen met alle betrokkenen Zuid-Holland beter. Elke dag.

De provincie is de bestuurslaag bij uitstek om bovenregionale vraagstukken op te pakken. Bijvoorbeeld op het gebied van milieu, recreatie en vervoer en voor alles wat de verbinding brengt tussen dorp en stad. De provincie is ook bij uitstek in staat om afstemming en verbinding tussen gemeenten te stimuleren. Wij realiseren ons dat de provincie diverse rollen en taken heeft.

Deze coalitie kiest voor een gezonde en groene economie, waar iedereen mee doet. Voor een bereikbaar Zuid-Holland waarbij verkeers- en waterveiligheid voorop staan. Voor een verantwoord en realistisch klimaat- en energiebeleid. Wij kiezen voor een open en inclusieve samenleving met gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen meetelt en meedoet. Wij willen een provincie waar de kwaliteit van water, lucht en natuur vooruitgaat. Waarin we cultuurhistorie behouden en beleving daarvan stimuleren. Wij staan voor een Zuid-Holland waarin vrijheid en verantwoordelijkheid hand in hand gaan. Hierbij zoeken wij samenwerking met andere overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en - niet in de laatste plaats - met de inwoners van Zuid-Holland. Zo willen we onze doelen bereiken.

Wij zijn trots op Zuid-Holland, de mooiste provincie van Nederland! Trots op de economische kracht en veelzijdige natuur in onze provincie. Trots omdat er elke dag talloze vrijwilligers en werknemers aan de slag zijn om Zuid-Holland mooier te maken. Trots op de vele ondernemers die onze economie en werkgelegenheid willen versterken. Die inzet zorgt ervoor dat het goed gaat in Zuid-Holland. Maar het kan altijd nog beter, zeker met alle uitdagingen waarvoor we staan. Hoe zorgen we voor voldoende werkgelegenheid, voldoende woningen en gezonde lucht? Hoe gaan we om met bodemdaling en bereikbaarheid? Hoe wordt de overgang naar schone energie betaalbaar voor iedereen? Hoe gaan we om met de uitstoot van schadelijke stoffen? Deze grote onderwerpen vragen in de komende statenperiode onze aandacht. En daar werken we aan, zodat Zuid-Holland elke dag beter wordt. Voor iedereen.

Namens VVD
Floor Vermeulen

Namens ChristenUnie & SGP
Jacco Schonewille

Namens GroenLinks
Berend Potjer

Namens PvdA
Anne Koning

Namens CDA
Adri Bom-Lemstra

Samen werken aan Zuid-Holland

Samen geven we vorm aan de identiteit van Zuid-Holland: veelzijdig, inclusief en vernieuwend. We hebben een duidelijk beeld van waar we heen willen. We nodigen inwoners, mede-overheden, ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties uit om met ons de handen uit de mouwen te steken.

Onze provinciale belangen zijn de basis voor ons handelen, dat gericht is op het leveren van toegevoegde waarde. We kiezen bewust welke rol we het beste kunnen innemen: leiden, regisseren, meewerken, mogelijk maken, kaders stellen en/of handhaven. Een rol kan ook zijn dat we onze deskundigheid actief aanbieden. Onze rol zal op elk thema en/of in

elk gebied verschillend zijn. We zijn ons ervan bewust dat we niet iedereen tevreden kunnen stellen. Door helder en transparant te zijn over onze ambities, keuzes en onze rol, verwachten we een stevige basis voor samenwerkingsrelaties te leggen. We hechten sterk aan een goede samenwerking tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, tussen coalitie en oppositie. De democratische besluitvorming vindt plaats op basis van meerderheidsbeslissingen met oog voor de belangen van minderheden. Voor een goed werkende democratie zijn lokale en regionale media belangrijk. We gaan door met uitvoering van ingezette projecten en zijn een betrouwbare partner voor andere overheden, onze inwoners en het bedrijfsleven. Waar we voortgang kunnen versnellen, doen we dat zonder zorgvuldige besluitvorming uit het oog te verliezen.

We vinden het belangrijk om sneller tot uitvoering en realisatie te komen. De maatschappelijke dynamiek vraagt van ons een alerte en lerende houding die de energie en het oplossend vermogen uit de samenleving weet te benutten. De opgaven zijn vaak complex. Een aanpak met louter standaardoplossingen en vaste procedures werkt niet. We betrekken onze inwoners, organisaties en bedrijfsleven vroegtijdig bij besluitvorming. We stellen ons open en met vertrouwen op voor initiatieven vanuit de samenleving. We maken ruimte voor verschil, experimenten en maatwerk.

Juist als we meer inwoners via participatie betrekken bij ons werk, is het van belang dat het politieke primaat voldoende ruimte krijgt en dat deelnemers van tevoren weten hoe hun inbreng wordt gewogen. We communiceren daarom op een begrijpelijk taalniveau met onze

inwoners en maken onze genomen besluiten helder en concreet. We hechten belang aan zowel digitale als fysieke participatie. Participatie verschilt per onderwerp en rol die we als provincie hebben. De volksvertegenwoordiging blijft het laatste woord houden. Wij zijn constructief, maar zijn ook duidelijk als iets niet kan.

We zijn een partner die openstaat voor vernieuwing, die samenwerkt, zich dienstbaar opstelt en ook haar verantwoordelijkheid neemt.

Onze inwoners hebben recht op sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren, goed samen werken aan bereikbaarheid, woningbouw en economische ontwikkeling. We ondersteunen samenwerking tussen gemeenten. Als een gemeente niet goed presteert en op die manier inwoners benadeelt, kan de provincie ingrijpen.

Bereikbaar Zuid-Holland

Zuid-Holland is de toegangspoort van Europa en de best bereikbare regio van Europa. We danken een groot deel van onze welvaart aan deze bijzondere positie.

Zowel voor personen- als voor goederenvervoer beschikken we over goede netwerken, waaronder de grootste en modernste haven van Europa. We bieden kansen voor innovatieve vormen van mobiliteit en hebben de hoogste OV-reizigerstevredenheid van Nederland. Daarnaast zijn we koploper op het gebied van de innovatieve aanpak van het beheer en onderhoud van onze infrastructuur. Onze inzet op energieneutrale infrastructuur is uniek voor Nederland. Daarmee zorgen we met onze aanpak voor een robuuste, toekomstbestendige inrichting van de mobiliteit in Zuid-Holland.

Mobiliteit is meer en meer een drager en oplossing voor maatschappelijke opgaven. Bij mobiliteitsoplossingen betrekken we onze klimaatambities, ruimtelijke vraagstukken,

verkeersveiligheid, een gezonde en inclusieve samenleving, innovatie en de energietransitie.

Onze sterke bereikbaarheidspositie staat onder druk. Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. Door deze ontwikkelingen slibben de wegen dicht, loopt het openbaar vervoer vol en zien we de eerste fietsfiles ontstaan. Tegelijkertijd staat de bereikbaarheid van de landelijke gebieden onder druk. Wij willen dat iedereen in Zuid-Holland op een duurzame, snelle en makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen, waarbij voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de reistijd belangrijk is. Of je nu met de fiets, het openbaar vervoer (OV), de auto, over het water, lopend of een combinatie daarvan naar je bestemming wil. De samenleving verandert. De reiziger in Zuid-Holland wil maximale keuzevrijheid om zo een goede en betaalbare reis van deur tot deur te kunnen maken. Daarnaast zijn er tal van technologische ontwikkelingen gaande waarvan de impact nog onzeker is: autonoom rijden, digitalisering van systemen, de opkomst van smart mobility. Deze ontwikkelingen hebben grote invloed op de wijze waarop mobiliteit in Zuid-Holland zich ontwikkelt. De energietransitie zorgt voor de opkomst van alternatieve brandstoffen die voor minder of geen CO₂-uitstoot zorgen. De vraag naar schone en slimme distributie neemt toe, ook gezien het feit dat consumenten steeds vaker inkopen

online doen en deze thuis laten bezorgen. De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Wij willen het aantal verkeersslachtoffers terugbrengen. Ieder verkeersslachtoffer is er één te veel. *Wij maken een punt van o verkeersslachtoffers.*

De samenleving vraagt om schone en veilige mobiliteit. Schone mobiliteit draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners en zorgt ervoor dat steden aantrekkelijker worden voor inwoners en bedrijven. De opgave van de provincie is om mobiliteit efficiënt, veilig en duurzaam te laten plaatsvinden, over de weg, het water en het spoor.

Onze aanpak

Snel van A naar B

- We investeren in alle vormen van vervoer. Oplossingen vragen om integraal maatwerk, waarbij we per locatie kijken welke mix van van hoogwaardig OV, fietsverkeer, wandelwegen en automobilititeit passend is.
- We maken ons hard voor meer overstappunten en OV-hubs. Bij OV-knooppunten kun je je fiets stallen en bij de regionale hoofdknooppunten ook (OV-)fietsen huren.
- Bij een bereikbaarheidsprobleem zoeken we – net als afgelopen tijd – eerst naar slimme oplossingen en het beter benutten van bestaande infrastructuur, voordat we nieuwe infrastructuur aanleggen. Aanleg van nieuwe infrastructuur sluiten we niet uit.
- De Bentwoudlaan wordt zorgvuldig in het landschap en de omgeving ingepast.
- We werken aan versterking van drukke buslijnen en meer treinen op drukke railverbindingen. Daarvoor maken we snel afspraken met vervoerders. We realiseren de frequentieverdubbeling op de spoorlijn Leiden-Utrecht. We zoeken ook manieren om het platteland en de dorpen beter bereikbaar te laten zijn.
- We zorgen dat ons aanbod van (vaar)wegen, fietspaden, OV en reizigersinformatie het beste past bij de behoefte van onze inwoners, waarbij we oog hebben voor specifieke doelgroepen als ouderen, sociale minima en mensen met een beperking.
- Om dorpen en steden sterker met elkaar te verbinden zetten we in op succesvolle concepten als R-net, Randstadrail en de Waterbus. We werken daartoe samen met regio's en het Rijk. Voor OV-lijnen waar weinig mensen gebruik van maken zoeken we naar innovatieve alternatieven. Wij stimuleren het personenvervoer over water. Succesvolle lijnen zetten we voort, en we onderzoeken kansen voor nieuwe lijnen over water.

- We hebben een adviesrol over Rotterdam The Hague Airport. Voor ons is de huidige geluidsruijnte de maximale geluidsruijnte. Daarbij zetten wij ons in voor het terugdringen van het aantal nachtvluchten. Voor alle luchtvaart in Zuid-Holland willen we de hinder voor omwonenden zoveel mogelijk beperken. Ook zal Zuid-Holland bij het Rijk aandringen op een extra helihaven voor maatschappelijk vliegverkeer om overlast voor omwonenden te verminderen. We onderzoeken hoe de klachtafhandeling beter kan. Wij werken mee aan een langere termijn visie over de locatie van Rotterdam The Hague Airport.
- Bereikbaarheid is niet een taak van de provincie alleen. Wij zoeken naar alternatieve manieren van bekostiging om (markt)partijen te verleiden mee te betalen aan nieuwe projecten op het gebied van bereikbaarheid.
- Het vervoer over water wordt steeds belangrijker voor de bedrijven in Zuid-Holland. Onze vaarwegen zijn essentieel voor een goede doorstroming van goederenvervoer door Zuid-Holland. Door het vervoer over water worden de wegen in Zuid-Holland ontlast. We stimuleren waar mogelijk vrachtvervoer over water.
- Onze welvaart is sterk afhankelijk van internationale verbondenheid. Via vaarwegen en snelwegen zijn we verbonden met het Europese achterland. We zetten in op de kwaliteit van deze internationale verbindingen, onder andere via het Trans-Europese Netwerkenprogramma van de EU. We werken daartoe samen met Europese partnerregio's.
- Bereikbaarheid is een voorwaarde voor ruimtelijke plannen, bijvoorbeeld bij de aanleg van een bedrijventerrein of de bouw van een nieuwe woonwijk. In lijn met de Verstedelijkingsagenda vragen wij gemeenten te bouwen op goed bereikbare locaties (bijvoorbeeld bij hoogwaardig OV-locaties). Bij nieuwe plannen willen wij de garantie dat de bereikbaarheid gewaarborgd is: eerst bewegen, dan pas bouwen.
- Onze succesvolle inzet om MIRT-projecten te versnellen – zoals bij de A20 – zetten wij voort.

Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

- Indien haalbaar en betaalbaar schalen wij succesvolle pilots op met circulair bouwen en CO₂-neutraal beheer en onderhoud, en zorgen er de komende vier jaar voor dat dit de standaard wordt bij aanleg, beheer en onderhoud.
- Aanleg, beheer en onderhoud moet zo efficiënt mogelijk plaatsvinden, met zo min mogelijk last voor de weggebruiker en omgeving.
- Eenvoudige verbeteringen aan wegen, busbanen, fietspaden en spoor voeren we alvast uit.

Veilig en schoon

- We gaan actief op zoek naar mogelijkheden die helpen om nog betere resultaten te behalen met veilige inrichting van infrastructuur, handhaving en educatie. We stellen een provinciaal Strategisch Plan Verkeersveiligheid op met relevante partners.
- Met de opkomst van waterstof zetten we in op kansen om het OV en de binnenvaart te verduurzamen.
- De looptijd van het programma Mobiliteit is verstreken en dit programma gaan wij daarom herschrijven. We geven voorrang aan knelpunten die op dit moment spelen en maken hier geld voor vrij. Het nieuwe programma stellen we vast als bouwsteen voor ons Omgevingsbeleid.

- Onze inzet voor een schonere binnenvaart zetten we voort. We zijn tegen varende ontgassen en werken samen met de omgevingsdiensten, brancheorganisaties en rijksoverheid aan het landelijk verbod. We spannen ons in om de noodzakelijke infrastructuur voor ontgassen van binnenvaartschepen mogelijk te maken en stimuleren innovatieve technieken. Hiervoor willen we de aanbieders van ontgassingsinstallaties binnen de wettelijke kaders zoveel mogelijk ruimte bieden om de installaties in de praktijk te testen.
- Fietsen en wandelen zijn een gezonde en duurzame manier van vervoer. We zetten in op het verbeteren en aanleggen van veilige fiets- en wandelpaden en fietssnelwegen en hebben oog voor de landschappelijke inpassing. We stimuleren de aanleg van oplaadplekken voor e-bikes.

Schone energie voor iedereen

Energie is voor Zuid-Holland belangrijk. Met veel industrie, de glastuinbouw en onze dichtbevolkte provincie behoren we tot één van de meest energie-intensieve regio's van Europa. We hebben altijd op innovatieve manieren in onze energiebehoefte voorzien. Of dat nu de wereldberoemde windmolens zijn of het petrochemische cluster in de Rotterdamse haven.

Er komt een einde aan de beschikbaarheid van fossiele brandstoffen, die ook een internationale afhankelijkheid creëert en bovendien brengt de verbranding van olie, gas en steenkool te veel CO₂ in de atmosfeer. Om in de toekomst onze welvaart te behouden moeten we blijven beschikken over voldoende energie. Met het Klimaatakkoord van Parijs en het voorgestelde nationale Klimaatplan werken we toe naar een samenleving en economie gebaseerd op duurzame energie. De invulling van de maatregelen beoordelen we aan de hand

van de mogelijkheden binnen Zuid-Holland. De betaalbaarheid en haalbaarheid voor inwoners zijn hierbij belangrijk.

Wij geven het goede voorbeeld bij energiebesparing, benutten van opwekkansen en het reduceren van CO₂-uitstoot. Onze eigen projecten, gebouwen, wegen worden zoveel mogelijk energieneutraal gebouwd en onderhouden. Wij nemen dit mee in onze programmering en aanbestedingen.

De opgave voor Zuid-Holland is in het Klimaatakkoord verdeeld in de thema's schone energie voor alle gebouwen, elektriciteit, mobiliteit, industriële processen en landbouw en landgebruik. Dat raakt alle inwoners en bedrijven van Zuid-Holland. Het vraagt om actieve inzet op energiebesparing, verduurzaming van bronnen voor warmte en elektriciteit, en het benutten en stimuleren van kansen voor innovatie, circulariteit, economie en voldoende goed opgeleide vakmensen. We hebben een duurzaam en circulair energie- en grondstoffenstelsel (onder andere voor stoom, warmte, CO₂ en waterstof).

Ons elektriciteitssysteem wordt toegerust op de elektriciteitsbehoefte van de toekomst. Zelfs bij zeer hoge vraag naar elektriciteit moet ons net en de levering betrouwbaar zijn voor inwoners en bedrijven. Onze industrie, gebouwen en glastuinbouw maken werk van energiebesparing. Er wordt efficiënt gebruik gemaakt van geothermie, restwarmte, groene stroom, waterstof en andere duurzame bronnen en energiedragers.

Iedereen kan en doet mee met de energietransitie: van grote steden tot kleine kernen, van corporatiewoningen tot utiliteitsbouw, VvE's en particuliere woningen, van mkb tot sportvereniging.

We realiseren ons dat veel van onze gemeenten streven om energieneutraal te worden. We ondersteunen dat streven. Maatwerk bepaalt energiematregelen op basis van de specifieke behoeften, kansen en kenmerken van onze regio's binnen de Regionale Energie Strategieën. En wij betrekken daarbij onze inwoners en bedrijven.

Onze aanpak

Elektriciteit

- Wij blijven ons voor alle sectoren inzetten voor besparing op de elektriciteitsvraag.
- Onze huidige afspraken met het Rijk en gemeenten over wind op land voeren we uit, uiterlijk in 2023 is de opgave gereed.
- We leveren een bijdrage aan de doelstelling van het nationale Klimaatakkoord en stimuleren allereerst de opwek van elektriciteit via zonnepanelen op daken, bedrijventerreinen en bedrijfspanden. We stimuleren plaatsing van zonnepanelen door bedrijven en corporaties conform onze zonneladder, waarbij wij geen voorstander zijn van enkelvoudig ruimtegebruik.
- Wij stimuleren innovaties die bijdragen aan CO₂-vrije elektriciteit. Naast wind en zondenken wij hierbij onder andere aan ultra-diepe geothermie, waterstof en getijdenenergie en andere innovatieve vormen en slimme vraag-aanbodmogelijkheden. Biomassacentrales hebben niet onze voorkeur.
- Energieopwekking uit wind op land heeft onze laatste voorkeur. Wij actualiseren onze plaatsingsvisie voor windmolens met de volgende voorwaarden: er is lokaal draagvlak; windmolens worden opgesteld in lijnopstelling langs infrastructuur en grote open wateren; geen plaatsing in het Groene Hart, Hoeksche Waard, Midden-Delfland en natuurgebieden en omwonenden moeten kunnen meedelen in de opbrengsten van windmolens. Daarbij laat de provincie ruimte om te onderzoeken of bestaande locaties – zoals vastgelegd in ons omgevingsbeleid – kunnen worden uitgebreid.
- Met het Rijk en provincies gaan wij in overleg hoe wij gezamenlijk die duurzame elektriciteitsdoelstellingen voor de lange termijn halen.
- De energietransitie in de regio krijgt vorm in zeven Regionale Energie Strategieën (RES'en), waaraan gemeenten, provincie en andere stakeholders samen werken aan concretisering van het opwekken van elektriciteit en benutten van warmtebronnen. We ondersteunen de ontwikkeling van RES'en met kennis, door partijen bij elkaar te brengen en de inzet van gebiedsadviseurs.
- Wij stimuleren actieve participatie door lokale initiatieven en helpen hen om in dit speelveld als professional te kunnen acteren. Onze inwoners worden zo mede-eigenaar van maatregelen die bijdragen aan de energietransitie.

Gebouwde omgeving

- We stimuleren als eerste het besparen op de elektriciteits- en warmtevraag van gebouwen.
- Bij de verduurzaming van bestaande bouw zetten we in op het versnellen van besparen, isoleren en zoveel mogelijk eigen opwek van elektriciteit en warmte, het ligt voor de hand om voor aanvullende warmte te kijken naar warmtenetten waar mogelijk.
- Nieuwbouw wordt energieneutraal gebouwd, zolang het de hoeveelheid en het tempo van woningbouw niet belemmert.
- Wij werken aan een publiek beheerd warmte-transportnet voor het stedelijk deel van Zuid-Holland. Restwarmte, geothermie en aquathermie zijn hiervoor de voornaamste bronnen. Wij stimuleren de industrie te vergroenen zodat ook restwarmte een duurzame herkomst heeft.
- Samen met gemeenten brengen wij de warmtebehoefte van inwoners en tuinbouw in kaart en maken we warmtetransitievisies.
- We zijn geen voorstander van nieuwe aardgasboringen en winning van schaliegas en maken ons hard voor een stapsgewijze afbouw van de huidige aardgaswinning.

Industrie en energie-innovatie

- We ondersteunen andere partijen ten behoeve van het Haven Industrieel Complex bij het verder ontwikkelen van een duurzaam energie- en grondstoffensysteem (onder ander met stoom, warmte, CO₂ en waterstof naast elektriciteit).
- We onderzoeken de mogelijkheid van aangescherpte normen van de vergunningen voor de industrie op Beste Beschikbare Technieken voor klimaataantastende en milieuverontreinigende stoffen.
- Voor de verduurzaming van onze industrie zetten wij onder andere in op opwekking van elektriciteit door middel van windturbines op zee en faciliteren wij actief de benodigde ruimtelijke behoeften voor aanlanding, opslag en conversiefaciliteiten.
- We stimuleren daarnaast pilots en opschaling voor de ontwikkeling van een duurzaam en slim energiesysteem in Zuid-Holland.
- We zullen ons inzetten om bij industriële processen vrijkomende CO₂ uit de industrie circulair te gebruiken, bijvoorbeeld in de glastuinbouw.
- Wij faciliteren wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe duurzame energiedragers, -bronnen en -technieken.
- Een warmtenet mag geen perverse prikkels creëren die energiebesparing remmen en blijvende afhankelijkheid van fossiele bronnen creëren.

Een concurrerend Zuid-Holland

Zuid-Holland herbergt het grootste Haven Industrieel Complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld: een belangrijke speler in de wereldwijde voedingsketen.

Alle negen nationale economische topsectoren zijn in Zuid-Holland aanwezig. Verder herbergt onze provincie talrijke excellente kennis- en onderzoeksinstellingen, die tot de top in hun vakgebied behoren. De campussen van nationaal belang, zoals het Bioscience Park te Leiden, TU Delft Science Park en Space Campus Noordwijk, herbergen talrijke start-ups en innovatieve bedrijven. De economische kracht van de provincie Zuid-Holland ligt in deze diversiteit. Wij willen de meest innovatieve regio van Nederland zijn, waarbij we inzetten op de kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren. We zetten in op diensten en producten die veel waarde toevoegen.

De economie in Zuid-Holland floreert. Tegelijkertijd bevindt de Zuid-Hollandse economie zich in een omvangrijk vernieuwingsproces. De op fossiele grondstoffen gebaseerde industriële sectoren staan voor een grote transitie. Ontwrichtende technologische ontwikkelingen, zoals digitalisering, robotisering en 3D-printing veranderen de productieprocessen, verdienmodellen en ons werk, maar kunnen ook veel-

belovend zijn. Er zijn drie thema's die de verandering van onze economie aanjagen: energietransitie, circulair en digitalisering. Het vermogen om snel op deze ontwikkelingen in te spelen is bepalend voor onze concurrentiekracht. Dit vraagt om een versnelde transitie van de Zuid-Hollandse economie en om een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis. Wij streven naar passend werk voor iedereen. Wij denken daarbij aan alle niveaus. Van ongeschoold, mbo tot en met universitair. Daarnaast zijn een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving, internationale scholen en een goede beroepsbevolking belangrijke factoren voor ons vestigingsklimaat.

Onze aanpak

Innovatie: richting duurzaam en digitaal

- We bouwen aan een economisch programma dat de innovatieve transitie naar duurzaam, digitaal en circulair stimuleert.
- We stimuleren ontwikkeling en toepassing van innovaties in het mkb, onder andere met de MIT-subsidieregeling en via nieuwe manieren om kennis te delen.
- We realiseren omgevingen (zoals fieldlabs¹, Groene Cirkels, Zandmotor en innovatieprogramma's) waarin innovatieve producten, processen en diensten in praktijk worden getest.
- We richten onze inkoop en bedrijfsvoering zo circulair en duurzaam mogelijk in. Ook stimuleren we vanuit ons inkoopbeleid innovaties (als 'launching customer') en wegen we arbeidsomstandigheden mee bij selectie van leveranciers.
- In 2021 start een nieuwe Europese begrotingsperiode. Bundelen van regionale kracht vergroot de kans op succesvolle subsidie- en investeringsaanvragen. Wij helpen Zuid-Hollandse gemeenten, onderwijsinstellingen en innovatieve projecten hierbij. Wij faciliteren grensoverschrijdende samenwerking, vooral gericht op Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen.
- We werken met de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) aan een regioakkoord om onze digitale concurrentiekracht te versterken. Daarin willen we vooroplopen in Nederland. Transparantie, veiligheid en ruimte voor experimenten zijn de kernwaarden.

---

¹ Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waar ondernemers en kennisinstututen elkaar ontmoeten om technologische oplossingen en nieuwe producten te ontwikkelen, te testen, te implementeren en toe te passen.

- We blijven investeren in onze regionale ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter (IQ). IQ is uitgegroeid tot een belangrijke uitvoerende organisatie voor Zuid-Holland als het gaat om innovatiestimulering voor onder andere het mkb. De werkgelegenheidseffecten van deze investeringen blijven we publiceren.

Een rijk vestigingsklimaat

- Wij helpen het Zuid-Hollandse bedrijfsleven bij het vinden van voldoende en gekwalificeerd personeel. Hiervoor voeren wij het zogeheten Human Capital Akkoord uit, waarmee werknemers worden voorbereid op de nieuwe economie. Samen met de Economic Board Zuid-Holland investeren we in een programmateam en zorgen voor cofinanciering van concrete projecten.
- We stimuleren intensief gebruik van bedrijventerreinen. We kiezen eerst voor herstructureren, pas daarna is uitbreiding of nieuwbouw aan de orde.

- We blijven ons richten op het transformeren van leegstaande kantoren en winkelpanden of slecht functionerende bedrijventerreinen ten behoeve van woningen of bedrijvigheid.
- We gaan proactiever sturen met ons ruimtelijk instrumentarium en financiële arrangementen om de juiste economische functie op de juiste plek te krijgen.
- We handhaven het bestaande ruimtelijk beleid voor alle werklocaties. We zetten ons ruimtelijk instrumentarium in om voldoende ruimte voor bedrijvigheid en werken mogelijk te maken. We stemmen de opgaves voor wonen en werken goed op elkaar af.
- We hebben oog voor de vitaliteit van binnensteden, die verandert doordat er meer via internet wordt gekocht en consumenten meer een beleving willen ervaren. We handhaven het beleid rondom perifere detailhandelsvestiging.

Erfgoed, cultuur en toerisme

- We gaan door met onze erfgoedlijnen. Daarnaast moet er ruimte zijn voor andere initiatieven, zoals investeringen in de oude Hollandse steden. We verkennen hoe onze aanpak van erfgoedlijnen kan bijdragen aan de verbinding tussen steden, dorpen en waardevolle landschappen.
- Bij gebiedsontwikkelingen hebben we oog voor het aanwezige cultureel erfgoed. Het maakt een gebied aantrekkelijk en zorgt voor een eigen identiteit. Bijzondere aandacht is er onder andere voor het behoud van religieus erfgoed, om aan te kunnen sluiten op landelijke programma's.
- Erfgoed bestaat niet alleen in de gebouwde omgeving. Ook de typische Zuid-Hollandse landschappen als het kustlandschap, veenweidelandschap, rivierdeltalandschap horen bij ons erfgoed en verdienen het bewaard te worden.
- We ondersteunen cultuureducatie en bibliotheken, onder andere om kinderen met kunst en cultuur in aanraking te laten komen en laaggeletterdheid te bestrijden.
- We willen immaterieel erfgoed zoals streektaal en -geschiedenis behouden.
- Archeologische vondsten maken we zichtbaar voor een breed publiek.
- Wij willen profiteren van het landelijke spreidingsbeleid voor toerisme door de Zuid-Hollandse identiteit te versterken en (inter)nationaal onder de aandacht te brengen. Een toeristisch gebied en de omgeving ervan mag niet onevenredig veel lijden onder het toerisme. Gemeenten hebben daarbij de ruimte om een afweging te maken, zondagsrust kan daarbij een rol spelen.
- Waar mogelijk faciliteren we 'agrotourisme'.
- We hechten belang aan duurzaam toerisme. Waar mogelijk zorgen we dat toeristische trekpleisters goed bereikbaar zijn per fiets, wandelend en voor mindervaliden.

Versterken natuur in Zuid-Holland

De combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdelta-landschap, waarin steden en landschap met elkaar verweven zijn, maakt onze provincie veelzijdig en uniek. Een typisch Hollands landschap met koeien in de wei en met belangrijke leefgebieden voor plant- en diersoorten.

Ons landschap en de biodiversiteit staan onder druk door het groeiend aantal inwoners, economische ontwikkeling, bodemdaling en de klimaatverandering. Er is behoefte aan meer ruimte voor woningen en bedrijvigheid. Die ruimte is door een uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) op het moment niet meer voorhanden. We zoeken naar een gezonde leefomgeving waarbij duurzame, economische dynamiek en ecologische groei in balans zijn.

De landbouwsector, op veel plaatsen drager van het landschap, heeft te kampen met bodemdaling en druk op schaalvergroting vanuit de wereldmarkt. Ook verstedelijking en oprukkende bedrijvigheid zetten druk op het open landschap.

Tegelijkertijd groeit het besef dat een aantrekkelijk landelijk gebied een belangrijke vestigingsfactor is voor mensen en bedrijven en een essentieel onderdeel van de leefomgevingskwaliteit voor inwoners, werknemers, recreanten en toeristen.

Onze aanpak

Vitale landbouw

- De landbouw is een belangrijke sector omdat deze zorgt voor onze voedselproductie. We zijn trots op onze boeren en we zien dat ze van alle kanten onder druk staan: een veranderend klimaat, bodemdaling, afnemende biodiversiteit en economische concurrentie. We gaan in gesprek met de sector en andere betrokken partijen over hun toekomstperspectief. Daarbij zoeken we nadrukkelijk naar nieuwe verdienmodellen en innovatieve oplossingen.
- Samen met de veehouders en akkerbouwers werken we aan diverse opgaves. Daaronder vallen in ieder geval circulaire landbouw, de biodiversiteit en de uitwerking van het nog vast te stellen Klimaatakkoord. De boeren maken zelf als ondernemers keuzes, want zij kennen hun markt. Wij zetten de uitwerking van de InnovatieAgenda Duurzame Landbouw voort. Het Rijk stelt forse financiën beschikbaar richting een klimaatneutrale agrarische sector. Wij gaan samen met de sector en andere partners kijken naar het verbinden van klimaatdoelen aan opgaves zoals bodemdaling, nieuwe verdienmodellen voor boeren en teelt van innovatieve producten.
- Samen met veehouders zetten we ons in voor dierenwelzijn.
- We versterken het ketenbeheer in de voedselproductie, onder andere door samenwerking met lokale voedselproducenten zoals in de 'Groene Cirkels' en de 'Voedselfamilies'.
- We onderzoeken de mogelijkheid om biodiversiteit te versterken, onder andere via een programma boerenlandvogels.
- Overlast van in het wild levende dieren bestrijden we op de meest diervriendelijke manier. Daar waar wij hier over gaan zetten we in op steeds verder terugdringen van het gebruik van insecticiden. Innovatie is ook hierbij belangrijk.

Gezonde en beleefbare natuur

- We willen de doelen behalen van het Natuurpact uit 2013 en de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natuurnetwerk Nederland (NNN). Daartoe gaan we verder met natuurontwikkeling en kennisontwikkeling, waarvoor we samenwerking blijven zoeken met kennisinstellingen en Terrein Beherende Organisaties.
- We behouden en beschermen de Natura2000-gebieden. Wij willen hier geen ontwikkeling of uitbreiding van (recreatie)huizen of bedrijfshuisvesting.
- We onderzoeken de mogelijkheid voor een programma 'investeren in klimaat en groen'. Door bundeling van middelen en kennis uit verschillende programma's en sectoren stimuleren wij integrale gebiedsontwikkeling.
- We willen meer biodiversiteit in onze provincie. We bekijken de mogelijkheden om onze infrastructuur hierop aan te passen, zoals bermbeleid. We stimuleren Zuid-Hollanders om in hun dagelijkse leefomgeving bijdrages te leveren aan de versterking van de biodiversiteit, zoals bijenkasten, minder tuintegels en groene daken.
- We onderzoeken de mogelijkheid om in het landelijk gebied meer ruimte te voorzien voor bomen zonder dat het ten koste gaat van het open gebied en de boerenlandvogels.
- Natuureducatie, speelnatuur en activiteiten als 'Kijken bij de boer' versterken de betrokkenheid van onze inwoners bij de natuurlijke omgeving.

Leven met water en bodemdaling

- Waterwegen zijn ook ecologische structuren. Zuid-Holland verenigt - samen met betrokken overheden - de aanpak van oevers, bodem en waterwegen in een integraal programma, gericht op versterking van biodiversiteit.
- We werken samen met de waterschappen aan de uitvoering van het Deltaprogramma op onder andere zoetwater en waterveiligheid.
- We werken samen met de drinkwaterbedrijven om voldoende drinkwater voor onze inwoners te garanderen.
- Het Kierbesluit Haringvliet versterkt de biodiversiteit door het binnen laten van zout water. In dit gebied blijven wij ons inspannen voor voldoende zoet water voor de landbouw.
- In ons deltag gebied zetten we in op groot-schalige natuurontwikkeling die kansen biedt voor (kust)landschap, flora, fauna en biodiversiteit, vooral in Nationaal Park Hollandse Duinen en NL Delta Biesbosch-Haringvliet. Wij kijken naar mogelijke kustontwikkelingen voor veiligheid en natuur, zoals de succesvolle Zandmotor.
- Bodemdaling in het bebouwd gebied en van de veengronden van het Groene Hart is een probleem met grote gevolgen. Behoud van het veenweidegebied als cultuur-historisch landschap en als gebied voor landbouw vraagt extra inzet in het kader van binden van CO₂, natuurbehoud en beperking van de bodemdaling.
- We werken aan een nieuw programma bodemdaling en betrekken daarbij de kennisinstellingen en andere partijen zoals afgesproken in de Regio Deal bodemdaling Groene Hart. Ook het Veenweiden Innovatiecentrum (VIC) betrekken we bij deze problematiek.

Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

Zuid-Holland is een strategisch gelegen delta die altijd mensen heeft aangetrokken. Langs de waterwegen zijn krachtige handelssteden en dorpen ontstaan met elk een uniek profiel. Onze steden zijn ontmoetingsplaatsen voor mensen en ideeën. Stad en land raken steeds sterker met elkaar verbonden. Ons landelijke gebied met zijn dorpen is meer dan ooit een proeftuin voor nieuwe oplossingen op terreinen als klimaat, energie en

voedsel. Onze regio trekt kenniswerkers, bedrijven, toeristen en studenten van over de hele wereld. In onze provincie vind je dan ook aantrekkelijke en leefbare steden en dorpen met een eigen identiteit waar iedereen zich thuis kan voelen.

Zuid-Holland moet in het komende decennium een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad verduurzamen. Onze uitdaging is om daarbij een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Bebouwd gebied moet klimaatadaptief ingericht worden. Tegelijkertijd moet de snelheid van woningbouw omhoog zodat al onze inwoners een passende en betaalbare woning kunnen vinden. Versnelling van woningbouw moet hand in hand gaan met investeringen in passende mobiliteitsvoorzieningen.

In het landelijk gebied is behoud van voorzieningen en leefbaarheid de uitdaging. Er wordt een goede en integrale afweging gemaakt tussen landschappelijk belang en ruimte voor woningen en bedrijven. We kiezen primair voor bouwen in bestaand bebouwd gebied. Waardevolle landschappen zoals het Groene Hart (inclusief De Waarden), Midden-Delfland, en de kust worden zoveel mogelijk beschermd.

Onze opgave is regie te voeren op versnelling van de woningbouw met waarborg voor ruimtelijke en sociale kwaliteit.

Onze aanpak

Versnellen woningbouw

- We kijken welke wetten en regels in de weg zitten bij de versnelling van woningbouw en nemen belemmeringen weg waar mogelijk. We zetten onze ruimtelijke bevoegdheden en instrumenten in.
- We staan toe dat gemeenten meer woningen mogen inplannen dan nodig is volgens de woningbehoeftevoorspellingen. Zo voorkomen we dat er te weinig woningen worden gebouwd als plannen uitvallen of vertragen.
- We helpen gemeenten met kennis en expertise bij het vernieuwen van verouderd woningaanbod, bedrijventerreinen en slechtlopende winkelcentra.
- We stimuleren innovatie in de bouwsector. Daarvoor doen we onderzoek naar onder andere nieuwe materialen, flexibele bouwvormen (waaronder prefab woningen) en circulair bouwen.
- We kijken samen met de bouwsector hoe zij aan voldoende personeel kunnen komen.
- Waar het niet mogelijk is woningbouw te realiseren binnen bestaand stedelijk gebied wordt gezocht naar ruimte daarbuiten, zoals nu ook al gewerkt wordt aan Valkenburg.

Afspraken maken met regio's

- We sturen op een passend woningaanbod voor alle doelgroepen: starters, gezinnen, ouderen, doorstromers, studenten, arbeidsmigranten en statushouders. Bij het woningaanbod kijken we naar zowel koop- als huuraanbod, zowel langetermijnhuur als tijdelijke huur (flexwonen). Extra aandacht krijgt de sociale huur en het middensegment.
- We maken voor de totale provincie een overzicht van alle woontypen, bestaande en toekomstige vraag. We actualiseren de woonbarometer. Aan de hand daarvan maken we afspraken met regio's over de bouw van nieuwe woningen.
- We willen dat sociale woningen goed verdeeld zijn over de gemeenten. Dit doen we door met regio's tot bindende afspraken te komen, zoals in het Regioakkoord Nieuwe Woningmarktafspraken Regio Rotterdam gedaan is.
- We staan open voor verevening van de bouwopgave bij afstemming tussen gemeenten.
- We werken aan integrale woon-/bedrijvenakkoorden per regio zodat wonen en werken een plek hebben in onze provincie. Huidige

plannen moeten zoveel mogelijk doorgang vinden. We maken afspraken met gemeenten, woningbouwcorporaties en de bouwsector (Neprom en Bouwend Nederland) over plannen voor de toekomst.

- Gemeenten en bedrijven zijn verantwoordelijk voor een goede huisvesting van tijdelijke werknemers zoals arbeidsmigranten. Samen met gemeenten brengen we in kaart welke woningen hiervoor nodig zijn, en nemen dit op in regioafspraken.

Leefomgeving

- Bij nieuwbouw benutten we de bestaande ruimte slimmer. Bij voorkeur bouwen we binnen bewoond gebied op locaties die goed bereikbaar zijn per OV, fiets en weg. Hierbij kijken we ook naar mogelijkheden op oude bedrijventerreinen.
- We zetten in op een klimaatbestendige omgeving door het stimuleren van voldoende groen en water in en om woonwijken.
- We maken afspraken over verduurzaming van bestaande woningen, richting energie-neutraal.

- We zorgen voor voldoende afstand tussen woningen en bedrijvigheid om milieu- en geluidshinder te voorkomen, bijvoorbeeld van spoor en industrie. Wij gaan hierover met het Rijk het gesprek aan om tot keuzes te komen.

Gezond en veilig Zuid-Holland

Gezondheid is een groot goed. De leefomgeving heeft een grote invloed op onze gezondheid, via factoren als luchtkwaliteit, geluidshinder en inrichting van de openbare ruimte.

Zuid-Holland is de drukstbevolkte provincie van Nederland met veel bedrijvigheid. Daardoor staan de gezondheid, onze veiligheid en de leefbaarheid onder druk. We verwachten meer extreem weer. Denk aan langere periodes van droogte, hevige buien en hogere temperaturen. Daar willen we ons beter op voorbereiden. Bedrijven in Zuid-Holland behoren tot de meest

innovatieve ter wereld en zijn belangrijk voor onze werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen. We roepen onze bedrijven op om hun innovatiekracht in te zetten voor de gezondheid van onze inwoners.

Het bevorderen van een gezonde en veilige leefomgeving is in de toekomstige Omgevingswet een belangrijk doel. We hebben oog voor de toenemende gezondheidsverschillen tussen bevolkingsgroepen in onze provincie en dragen bij aan vermindering daarvan. Daar voelt de provincie Zuid-Holland zich vanuit haar rollen en taken verantwoordelijk voor.

Onze aanpak

Vergunningen, toezicht en handhaving

- We blijven inzetten op onze instrumenten als vergunningverlening, toezicht en handhaving waarmee we zorgdragen voor een goede milieukwaliteit (luchtkwaliteit, bodem, geluid en externe veiligheid) binnen het wettelijk kader.
- De provincie is bevoegd gezag voor circa 350 industriële bedrijven (BRZO-bedrijven). We willen uitstoot van gevaarlijke stoffen bij deze bedrijven beperken. Van (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen willen we snel helderheid over de risico's. Daarom gaan we in gesprek met bedrijfsleven, gemeenten, Rijk en Europa voor transparantie en betere wet en regelgeving.
- We willen een altijd actuele en digitale vergunning, zodat duidelijk is wat bedrijven mogen en aan welke regels moet worden voldaan.
- De uitvoering van provinciale taken als bevoegd gezag gebeurt door vijf Zuid-Hollandse Omgevingsdiensten. Daar waar dat noodzakelijk is, pakken we als provincie zelf de regie om hier sturing aan te geven en nieuw beleid te ontwikkelen. De Omgevingsdiensten kunnen zich onderling meer specialiseren en samenwerken. Daar sturen we op.
- De kennis en het netwerk bij de Omgevingsdiensten helpen bij de vormgeving van ons beleid op het gebied van gezonde en veilige leefomgeving, circulaire economie en energietransitie. Zo gaan we samen met de Omgevingsdiensten na in hoeverre we daarvoor vergunningverlening, toezicht en handhaving kunnen inzetten.

Klimaatadaptatie

- De komende jaren worden veel nieuwe woningen gebouwd. We letten erop dat deze woningen zoveel mogelijk bestand zijn tegen weersextremen.
- Groen kan ingezet worden om water op te vangen en voor verkoeling te zorgen bij extreme hitte. In 2018 hebben we het voortouw genomen om klimaatadaptief bouwen de standaard te maken, veertig partijen sloten zich hierbij aan, inclusief waterschappen en woningcorporaties. Komende periode gaan we deze plannen verder uitwerken en met elkaar in de praktijk brengen.
- Aan de hand van zogenaamde stresstesten onderzoeken we hoe onze regio's om kunnen gaan met weersextremen. We maken ons er sterk voor dat thema's waar onvoldoende aandacht voor is (bijvoorbeeld hitte en droogte) ook op de agenda komen en dat er maatregelen worden genomen.
- Inzet op klimaatadaptatie biedt internationale kansen. Zuid-Holland is koploper op het gebied van klimaatadaptatie en dat willen we graag blijven. Dit doen we door te innoveren en het bedrijfsleven in te zetten.
- We geven zelf het goede voorbeeld: bij de uitvoering van onze eigen projecten hebben we aandacht voor klimaatadaptatie.

Recreatie en leefomgeving

- Wij willen voldoende recreatiemogelijkheden bieden 'om de hoek'. We bevorderen wandelnetwerken, verbindingen en recreatievaart, zodat inwoners in groene gebieden kunnen rusten, sporten, bewegen en recreëren. We stimuleren meer groen in de steden en op bedrijventerreinen.
- Sport en bewegen is belangrijk voor de gezondheid. We dragen hieraan bij door investeringen in de kwaliteit van groen, (water)recreatie en de aanleg van noodzakelijke infrastructuur. Ook kan de provincie grote sportevenementen mede mogelijk maken door mee te werken aan verkeersmanagement, bijvoorbeeld voor wielerrondes, rekening houdend met de identiteit van de omgeving.
- We gaan met gemeenten in gesprek over sporten in de openbare ruimte en verduurzaming van accommodaties. Wij willen dat sport voor alle inwoners dichterbij komt.
- Voor de waterwegen zorgen we voor betere verbindingen voor recreatief waterverkeer, in het bijzonder in het plassengebied.
- We verbeteren de ontsluiting van landbouwgebieden zodat stedeling en landbouwer meer met elkaar in contact kunnen komen. Dit biedt tevens kansen voor ontwikkeling van recreatieve voorzieningen die kunnen bijdragen aan werkgelegenheid en bedrijvigheid.
- We hebben oog voor aanleg en het goed onderhouden van ruiterspaden.
- De uitstoot van schadelijke stoffen kan soms met gezamenlijke inzet snel worden beperkt. Voorbeeld daarvan is het provinciale verbod op varende ontgassen, waarvan wij vinden dat dit snel landelijk en Europees navolging verdient.
- Waterkwaliteit in zwemwatervoorzieningen blijft voor ons een belangrijk aandachtspunt.
- We werken deze ambities voor een veilige en gezonde leefomgeving uit in een programma.

PROVINCIEHUIS

Centrumring S 100

S 101

Ring N14
Rotterdam (A4)

Utrecht (A12)
Amsterdam (A4)

Zuid-Hollands

Financiën en organisatie

Financiële paragraaf

We hebben een ambitieus programma. De begroting biedt ruimte voor het realiseren van veel van deze ambities, maar dwingt ook tot scherpe keuzes. Uitgangspunt is een solide financieel beleid voor de lange termijn waarbij de lasten voor onze inwoners niet hoger zijn dan strikt noodzakelijk en inkomsten en uitgaven meerjarig structureel in evenwicht zijn. Voor deze bestuursperiode is op dit moment ongeveer €160 miljoen incidentele vrije ruimte beschikbaar. We verbeteren onze financiële planning om zo realistisch mogelijk te begroten. We houden financiële ruimte om in te spelen op actuele ontwikkelingen en nieuwe ambities. Het geld kan immers maar één keer worden uitgegeven en we weten, dat we altijd rekening moeten houden met tegenvallers.

We delen de incidentele vrije middelen nu als volgt toe (bedragen voor de periode 2020 t/m 2023): schone energie (€30 miljoen); concurrerend Zuid-Holland – economie

(€40 miljoen); concurrerend Zuid-Holland – erfgoed, cultuureducatie/participatie (€25 miljoen); landbouw, natuur en bodemdaling (€5 miljoen); sterke steden en dorpen (€20 miljoen); gezonde leefomgeving (€10 miljoen), zesde gedeputeerde (€1,6 miljoen) en voor de verlaging MRB (€19,6 miljoen).

Het uitgangspunt is dat eerst de beschikbare reserves en vrije ruimte in de programma's worden ingezet. Daarnaast volgen we het principe 'oud voor nieuw' en maken we optimaal gebruik van de mogelijkheid tot cofinanciering. Als laatste mogelijkheid kan vervolgens de vrije ruimte binnen de begroting ingezet worden. We volgen de afspraak 'eerst een plan, dan pas budget'.

We willen de opcenten niet indexeren, maar als het noodzakelijk is beoordelen we per jaar (vanaf Begroting 2021) of de opcenten met maximaal de inflatiecorrectie moeten worden geïndexeerd.

Financiële spelregels

Eerste aanzet wordt in het voorjaar 2020 besproken met Provinciale Staten alvorens een besluit wordt voorgelegd. Hierbij maken wij in elk geval afspraken over de volgende punten:

- Maximering van de omvang van onze investeringen en leningen in relatie tot onze inkomsten.
- We onderzoeken planningsaanpassingen om budget vrij te spelen voor inzet op korte termijn.
- Budgetten worden door het College vrijgegeven alleen nadat er een realistisch en uitgewerkt plan ten uitvoer ligt.
- Hoe wij omgaan met mee- en tegenvallers. Daarbij geldt het uitgangspunt dat ambities, mee- en tegenvallers voor de huidige gesloten systemen 'groen' en 'mobiliteit' binnen deze programma's worden opgevangen.
- Om plannen beter te toetsen op realisme en onderbouwing, versterken wij de centrale control functie.
- We gaan uit van indexatie op programma-niveau. Indexatie binnen programma's vindt alleen plaats als hiervan de noodzaak is aangetoond. Indexatiemiddelen die niet binnen het programma nodig zijn voor indexering vallen vrij aan de algemene middelen.
- Het is onze ambitie om huidige plannen en daaraan gekoppelde middelen te handhaven. De instroom van investeringsmiddelen voor het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur wordt met vier jaar verlengd (2034-2039).
- We zoeken structurele financiering voor langer lopende programma's.
- De toekomst van het belastinggebied van de provincie, waaronder de toekomst van de 'opcenten'.
- Hoe wij omgaan met reserves en risico-reserveringen. Het gaat ieder geval om vorming, vrijval omvang en risico's.
- Meer inzicht in en transparantie over de systematiek van subsidies.

Organisatie

Voor de provincie Zuid-Holland werken veel verschillende mensen. Wij streven voor allemaal naar een modern werkgeverschap. De Zuid-Hollandse organisatie zet samen met haar werknemers in op het vergroten van de slagkracht van de provinciale organisatie. De flexibilisering van werktijden en werklocaties zijn daarbij bespreekbaar. We hebben oog voor een goed personeelsbeleid waarbij instroom, doorstroom en uitstroom van belang zijn, met daarbij inzet op behoud van de instroom van jonge medewerkers (trainees) en behoud van kennis en ervaring in de organisatie. We zetten in op een goede balans tussen jong en oud. We geven jonge talenten een kans om zich te ontwikkelen binnen de organisatie. Zij zijn later ambassadeurs voor Zuid-Holland. Daarnaast lopen we voorop bij het aanbieden van participatiebanen.

We zetten in op een doelgerichte en kostenbewuste organisatie. Het is belangrijk dat we in onze eigen organisatie voldoende kennis en capaciteit hebben om onze taken uit te voeren. We grijpen niet te snel naar tijdelijke teams en

contracten maar erkennen dat een flexibele schil nodig is. Zeker voor bijzonder gespecialiseerde kennis blijft inhuur noodzakelijk.

Zuid-Holland is een regenboogprovincie. Wij zijn een diverse en inclusieve organisatie. Racisme, antisemitisme, discriminatie en uitsluiting worden niet getolereerd.

We werken steeds meer opgavegericht en integraal, langs de lijnen van dit akkoord en daarmee werken we aan één uitvoeringsagenda. De Omgevingswet biedt goede mogelijkheden om dit verder te ontwikkelen. Het bestuur en de organisatie trekken hierin samen op.

Digitalisering is een randvoorwaarde voor het goed functioneren van maatschappelijke processen en het ontwikkelen van beleids terreinen. We zetten in op een open overheid. Bij dit alles worden veiligheid en privacy geborgd en waardevolle data beschermd. De ethiek van de digitalisering is daarbij een belangrijk vraagstuk.

